

Kansainvälinen teatteri-instituutti ITI

Esittävien taiteiden maailmanjärjestö

Maailman teatteripäivän julistus 27.3.2024

Julistuksen kirjoittaja: Jon FOSSE, Norja

Norjalainen näytelmäkirjailija, kirjailija

Alkuperäiskieli norja, käänös Jukka-Pekka Pajunen

Maailman teatteripäivän julistus 2024 kirjoittanut Jon FOSSE

Taide on rauhaa

Jokainen ihminen on ainutlaatuinen ja samalla aivan kuten muutkin ihmiset. Ainutlaatuisuus näkyy tietenkin ulospäin, mutta meissä jokaisessa on myös sisäisesti jotain ainutlaatuista, jota ei ole kenelläkään muulla. Voimme kutsua sitä sieluksi, tai hengeksi – tai voimme jättää sen määrittelemättä, antaa sen vain olla olemassa.

Samalla kun olemme jokainen erilaisia kuin toiset, olemme kuitenkin heidän kaltaisiaan. Ihmiset kaikista maailman kolkista ovat pohjimmiltaan samanlaisia, saman tekevää mitä kieltä puhumme, tai mikä on ihomme tai hiustemme väri.

Lienee jonkinlainen paradoksi, että olemme samalla kertaa aivan samanlaisia ja täysin erilaisia. Ehkä ihmisten ruumiin ja sielun välinen suhde onkin paradoksi, jossa kaikkein maanläheisin on vastapainona immanentille olemassaolollemme, joka ylittää materiaaliset, maahan sidotut rajoitteemme.

Mutta taide, hyvä taide, onnistuu hienolla tavalla yhdistämään täysin ainutlaatuisen ja universaalien, ja saattaa tehdä ainutlaatuisesta, sanottakoon sitä vaikka vieraaksi, universaalisti ymmärrettävää. Se rikkoo kielten, maanosien, maiden rajat. Se ei ainoastaan yhdistä jokaisen ihmisen erityisyyttä, vaan toisessa mielessä myös sen, mikä erottaa ihmisryhmiä kuten esimerkiksi eri kansoja.

Eikä taide tee sitä yhdenmukaistamalla kaikkea, vaan pikemminkin paljastamalla eroja, siis juuri kaikkea vierasta. Hyvässä taiteessa vieras, se jota ei oikein tunneta ja tavallaan silti tunnustetaan, sitä voisi varmaankin kutsua arvoituksellisuudeksi, nimenomaan se kiehtoo, ja luo transendenssin, tietoisuuden ylittämisen, joka kuuluu kaikkeen taiteeseen ja johon taiteen pitäisi johdattaa meidät.

En löydä tämän parempaa tapaa yhdistää vastakohtia. Taide on vastakohta julmille konflikteille, joita näemme maailmassa aivan liian usein, ja jotka tuhoavat vieraan, ainutlaatuisesti toisen, hyödyntäen kaikkein julmimpia teknologisia uutuuksia. On terrorismia. On sotaa. Sillä ihmisellä on myös eläimellinen puolensa, jota vaistot ohjaavat, jossa toista, vierasta, ei pidetä jonain arvoituksellisen kiehtovana, vaan uhkana omalle olemassaololle. Ja tuolloin katoaa ainutlaatuisuus, se joka erottaa meidät toisistamme ja on silti universaalisti ymmärrettävää, ja seurauksena on kollektiivinen samankaltaisuus, jossa erilaisuus on uhkaavaa ja se on tuhoava. Ulkoa päin erilaisuudelta vaikuttanut, esimerkiksi eri uskonnot tai poliittiset ideologiat, muuttuu joksikin, jota vastaan on taisteltava ja joka on tuhoava.

Sota on taistoa ihmisen sisintä, ainutlaatuisuutta vastaan. Ja se on taistelua kaikkea taidetta vastaan, taiteen sisintä olemusta vastaan.

Olen tietoisesti puhunut taiteesta yleensä, en siis erityisesti teatteritaiteesta, ja näin teen sen vuoksi, että kaikki hyvä taide, jälleen kaikkein sisimmässään, pyrkii samaan, siis siihen, että täysin ainutlaatuinen, täysin omalakinen muuttuu universaaliksi. Se yhdistää ainutlaatuisen ja universaalien taiteellisin keinoin. Ei loitontamalla omaa erityisyyttään, vaan sitä korostamalla, tuomalla vieraan selkeästi esiin.

Sota ja taide vain yksinkertaisesti ovat vastakohtia, kuten sota ja rauhakin ovat toistensa vastakohtia. Taide on rauhaa.

Jon Fosse

Jon Fosse (1959) on norjalainen näytelmäkirjailija ja kirjailija. Hänet tunnetaan laajasta tuotannostaan, joka käsittää näytelmiä, runoutta, esseitä, lastenkirjoja, romaaneja ja käännöksiä. Fossen tyylille on ominaista minimalismi ja tunnekylläinen syvyys, joka tekee hänestä yhden maailman eniten esitetyimmistä näytelmäkirjailijoista.

Jon Fosselle myönnettiin Nobelin kirjallisuuspalkinto vuonna 2023. Se tuli hänen näytelmistään ja proosastaan, joka antaa äänen sille, jolle ei ole sanoja. Fossen teoksia on käännetty yli 50 kielelle ja niitä on esitetty yli tuhat kertaa maailman teatterinäyttämöillä. Hänen usein runoutta ja proosaa läheltä liippaavat, ilmaisultaan minimalistiset ja introspektiiviset näytelmänsä jatkavat Henrik Ibsenin 1800-luvulla aloittamaa perintöä. Fossen työt on yhdistetty postdramaattiseen teatteriin, sen sijaan hänen romaaneitaan on kuvattu postmoderneiksi ja avantgardistisiksi juuri niiden vähäeleisen ja lyyrisen kielen sekä epätavallisen lauserakenteen vuoksi.

Jon Fosse tutkii ihmisen tilaa, käsitellen sellaisia teemoja kuin epävarmuus, ahdistus, rakkaus ja menetys. Omalla erityisellä tyylillään toteutetut, arkisten tilanteiden syvälliset tutkielmat ovat vakiinnuttaneet hänet keskeiseksi tekijäksi niin kirjallisuuden kuin teatterin saralla.

Teatterin tiedotuskeskus TINFO on Kansainvälisen teatteri-instituutin (ITI) Suomen-keskus.